

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Gruzijos širdis

2012-06-22

ŽURNALAS: KRANTAI

TEMA: Gruzija

AUTORIUS: Romualdas Čėsna

DATA: 2012-06

Gruzijos širdis

Romualdas Čėsna

Ar atkreipėte dėmesį į tai, kad tardami Lietuvos vardą gruziniai šypsosi? Tas draugiškumas tikriausiai iš tolumos, iš istorijos. Gruziniai palieka lietuviams labai draugiškų, atvirų žmonių išpūdį, ir tai padeda dviem skirtingoms tautoms geriau pažinti vienai kitą, atidžiau pažvelgti į nuo seno puoselėjamas tradicijas. O jų, tų gražių sugyvenimo pavyzdžių, galima rasti daug ir įvairių, kartais – visai netikėtų.

Įsiklausydamas į Tbilisio garsus ir išsižiūrėdamas į jo spalvas, dangų remiančių kalnų apsuptame mieste mėginu surasti palyginti netolimos praeities lietuviškų pėdsakų, kurių metai po metų vis daugėja ir kurie ateities kartoms liudys apie lietuvių ir gruzinių tautų draugystę.

Mtacminda - šventasis kalnas

Gruzijos sostinėje laukia daugybė netikėtumų. Vienas įsimintiniausių – susitikimas su Motina Gruzija, išdidžiai rymančia ant Salakalo kalnagūbrio. Vienoje rankoje ji laiko taurę, kitoje – kardą. Vyno taurė – draugams, kardas – priešams.

Taurė ir kardas... Šiuo taupiu įvaizdžiu skulptūros autorius Elgudža Amašukeli daug pasako apie Tbilisį – miestą, kuris – ir tautos likimas, ir garbingiausia šalies istorija.

Gruzija šimtmečiais kentėjo nuo nuožmių priešų. Epochų tėkmėje Tbilisį keturiasdešimt kartų puolė priešai, ir keturiasdešimt kartų, sužeistas, srūvantis krauju, jis kėlėsi iš pelenų ir griuvėsių. Tik nedaugeliui pasaulio miestų teko tokia išbandymų dalia. Bet Tbilisis, miestas su kario tvirtybe ir ironiška šypsena randuotame veide, išliko stiprus ir išdidus. Su šypsena nugalėtojo, padėjusio kardą šalia, kad kaskart pasveikintų savo draugus.

...Kas nematė Tbilisio iš paukščio skrydžio, tas nematė Gruzijos sostinės, – atvykus į

šalį, sakė bičiuliai gruzinai. Sudominti tokio posakio, mes iškart ir pakilome į Mtacmindą – šventąjį kalną, švelniai prigludusį prie senojo miesto. Jis – pats aukščiausias iš Tbilisį supančių kalnų.

Į šventąjį kalną malonu kilti vienu ilgiausių pasaulio funikulierių. Galima ir kitaip: sėsti į kabiną ir aukštai aukštai praplaukti virš margaspalvės miesto stogų mozaikos. Jei bijote, kad nuo išpūdžių apsvaigs galva, sėskite į automobilį. Kelių čia daug, ir visi jie veda į Mtacmindą.

Nuo šio kalno viršūnės kaip ant delno atsiveria visas Tbilisis. Bet aprėpti žvilgsniu daugiau nei milijoną gyventojų turintį miestą vargu ar pavyks: iš pietryčių į pietvakarius jis driekiasi beveik 40 kilometrų. Išpūdis toks, kad miestas tarsi stiebiasi iš uolų ir kalnų.

O štai ir Narikala – tvirtovė, iškilusi IV amžiuje ir atstatyta XVII-ame. Nuo jos bokštų gali išvysti dar vieną išpūdingą senojo miesto panoramą.

Ryto ūkuose išnyra mėgstamiausia tbilisiečių pasivaikščiojimo vieta – Šotos Rustaveli prospektas. Vos ne kas vakarą ateina jie čia pasižmonėti, vieni į kitus pasižvalgyti...

Rustaveli prospektas – tikras Tbilisio simbolis, pagrindinė sostinės arterija. Čia ir patys išpūdingiausi administraciniai, kultūros pastatai: Gruzijos parlamento rūmai, garsusis Operos teatras, koncertų salės, valstybinių įstaigų pastatai, muziejai, viešbučiai.

Svarbiausią šalies prospektą nesunku ir savo žingsniais pamatuoti, ne toks jis jau ilgas, ir pasiklysti nėra kur. Prospektas jungia dvi gerai žinomas vietas – Laisvės aikštę su Šv. Jurgio kolona (garsiojo skulptoriaus Zurabo Cereteli kūrinys) ir Respublikos aikšte, kuri visuomet gyva ir triukšminga.

Pasipuošusi, nerimastinga minia, sūkuriuojantis žmonių verpetas. O įsitaisę ant suolelių po plačiašakiais platanais pagyvenę vyrai dėlioja šachmatų ir nardų partijas. Jie niekur neskuba, neklauskite jų, kuri dabar valanda... Žaidimų aikštelėse kryžstauja vaikai, baltus balionus į padangę leidžia jaunavedžiai. Visiems miela ši diena ir ši akimirka...

Eini ir girdi, kaip aidi tavo žingsniai Mtacmindos papėdėje. Jaukus, nepakartojamas istorinis sostinės palikimas – Tbilisio senamiestis. Daugiausia tai dviejų trijų aukštų namai iš akmens ar mūro su raižytais balkonais, pakibusiais virš siaurų akmenimis grįstų gatvelių.

Ne viena gatvelė ritasi nuo skardžio raitydamasi tarp uolų, glaustydamasi už apsamojusiu akmeninių terasų. Visai šalia uždari, lyg iš senų itališko neorealizmo filmų, kiemeliai. Patamsėjęs raižytų balkonų medis, netikėtas itin ryškių spalvų blyksnis – tai purpuru dega kilimai, permesti per senovinių laiptų turėklus...

Nedidelėse vingiuotose gatvelėse ir atsiskleidžia tikrasis Gruzijos sostinės žavesys. Atrodo, čia amžiai kalbasi vienas su kitu.

Vakaro prieblanda, išrasoję akmenys Vyno gatvėje. Kad ir nežinotum, vis vien ją surastum, nes geriausia rodyklė – milžiniški vyno ąsočiai prie durų. Netoliese įsikūrę

metalo kalimo meistrai, o ten, už kampo, susimetę į būrelį diskutuoja, ginčijasi paveikslus išdėlioję dailininkai.

Yra čia ir Duonos aikštė, kurią aptikti tikrai nesunku – per visą kvartalą eini gerdamas tradicinės gruzinų duonos aromata. Čia daug kepyklų ir parduotuvių, prekiaujančių tuo, be ko neapsieisi kasdien, ko reikia ir šeimai, ir svečiui.

Beveik kiekvienoje gatvėje, kiekviename skvere ar parke – paminklai žymiesiems tautos veikėjams, savo šaliai nusipelnusių žmonių biustai, skulptūros. Unikalus gruzinų kalbos rašmenys, pasiekę mūsų laikus iš XI–XIII amžių, keliauninkui tokie pat paslaptingi kaip ir senovės Egipto hieroglifai.

Pravažiuodami ar praeidami pro cerkvę, gruzinai visada persižegnoja. O cerkvių Tbilisyje labai daug, visos jos išpūdingos. Taigi žegnotis gruzinams per dieną čia tenka ne sykį ir ne du.

Cerkvės labai įvairaus dydžio, ir kiekvienos – išraiškinga architektūra. Toks ir Metechi soboras, statytas XIII amžiuje. Nuostabaus grožio šventykla yra Narikalos tvirtovės kieme. Netoliese – seniausia mieste Šv. Marijos cerkvė.

Akį traukia šiuolaikinė gruzinų katalikoso rezidencija – Dievo Motinos katedra (Sioni). Joje saugoma viena švenčiausių gruzinams relikvijų – Šv. Ninos kryžius.

Įdomi istorinė detalė. XX amžiaus pradžioje iš Gruzijos į kitą carinės imperijos kraštą – Lietuvą buvo išstremtas gruzinas Kirionas Sadzaglišvili, vėlesniais metais tapęs Gruzijos katolikosu – Gruzijos Bažnyčios vadovu Kirionu II. Tremtyje, Pažaislyje, Kirionas parašė mokslinę studiją apie Pažaislio vienuolyną.

Rekonstruodami vienuolyną, lietuvių specialistai turėjo galimybę susipažinti su Gruzijos katolikosu archyvu, rasti nemaža vertingų duomenų apie vienuolyną. Neabejotina, jog tai padėjo atkurti Pažaislio vienuolyno architektūros ansamblį.

Būsimasis katolikosas buvo pramokęs lietuvių kalbos, užrašė lietuvių liaudies dainų. Apie visa tai straipsnyje „Ką savyje turi tu, Lietuva, kad šitaip užburi kitataučių širdis?“ plačiau rašo Gediminas Zemlickas („Mokslo Lietuva“, 2003, Nr. 22 / 290, p. 8).

Beje, Tbilisis – vienas nedaugelio pasaulio miestų, kur visai nedidelėje erdvėje išsitenka trys pasaulio religijos: islamas, judaizmas ir krikščionybė.

Gruzijos sostinėje vis daugiau atsiranda ir lietuviškų akcentų. Vilniaus skvere, kuris Tbilisyje atidarytas 2009 metų vasarą, dalyvaujant Lietuvos ir Gruzijos prezidentams, atidengta Užupio respublikos konstitucija. Iš organinio stiklo išpjauta plokštė puošia specialiai jai surestą sieną, kurią vis papildo Lietuvos ir Gruzijos menininkų darbai.

Idėja perkelti Užupio respublikos konstituciją į Gruzijos sostinę kilo menininkui Mariui Abramavičiui. Įgyvendinti šį sumanymą padėjo Lietuvos ambasada Gruzijoje, Tbilisio miesto valdžia ir šioje šalyje dirbančios lietuvių bendrovės.

Visai netoli, šalia Gorgasali aikštės, iškilę neregėti garsiųjų Tbilisio pirčių kupolai. Šie statiniai giliai po žeme. Pasivartyti karštame, sieros prisotinto vandens baseinėlyje,

pasimėgauti gruziniškos arbatos stikline, aptarti su kaimynais per savaitę susikaupusius reikalus, galop saldžiai pasnūduriuoti ant patogaus gulto – gruzinui niekuo nepakeičiamas malonumas. Pageidaujančiųjų tokių procedūrų niekada netrūksta, nors piniginei tai atsiliepia skaudokai....

Įsimintinų vietų senajame mieste ant Kuros upės krantų – galybė. Visų jų aplankyti, gaila, ir laiko gali neužtekti, bet būdamas Gruzijos sostinėje tiesiog negali neužsukti į jos turgų.

Štai jis, spalvingasis Tbilisio turgus, su gruzinišku šurmuliu, sunkiai apibūdinamais kvapais. Perrėkdamis vieni kitus, pardavėjai vilioja prie savęs pirkėjus. O suvenyrų, suvenyrų!.. Kardai, kepurės, kryžiai, rožiniai, puodynės, nacionaliniai saldumynai. Tuščias iš gruziniško turgaus tikrai neišeisi: jei ne su unikaliu vyno ąsočiu, tai bent jau su vaikiška švilpyne.

Bet kuris pasaulio miestas gali pavydėti senajam Tbilisiui. Jam – jau daugiau kaip 1500 metų.

Viena gruzinų legenda skelbia, kad prieš 1500 metų Tbilisį įkūrė Gruzijos karalius Vachtangas Gorgasali. Medžiodamas jis pašovė elnią, bet šis, įkritęs į upelį, akimirksniu atgijo. Upelio vanduo buvo karštas, tad valdovas, pamanyęs, kad jis turi stebuklingų galių, įsakęs toje vietoje pastatyti miestą. Kaip tarė, taip padarė. Iš kilo miestas, kuris buvo pavadintas Tbilisiu (*tbili* gruziniškai reiškia „karštas“).

...Kada Gruzijoje apsigyveno pirmieji lietuviai, pasakyti sunku. Lietuvos Respublikos ambasados Gruzijoje teigimu, pirmosios patikimesnės žinios apie Gruzijon atkakusius lietuvius siejamos su XIX amžiaus pradžia. Dauguma mūsų tautiečių šioje šalyje atsidūrė kaip carinių represijų aukos, ypač po nesėkmingo 1830–1831 metų sukilimo. Yra žinoma, kad apie penki šimtai sukilimo dalyvių iš Lenkijos ir Lietuvos, ištremiti į Kaukazą, vėliau pabėgo į Persiją. Manoma, kad iš viso jų Kaukaze galėjo būti keli tūkstančiai.

Antroji lietuvių banga Kaukazą užplūdo XIX amžiaus pabaigoje. Čia jie pateko kaip carinės armijos šauktiniai, kiti – kaip tarnautojai ar tremtiniai. Teigiama, kad nemažą to meto lietuvių kolonijos dalį sudarė geležinkelininkai.

Lemties nežinomi virazai

...Kas lėmė, kad vieną pirmųjų savo poemų „Kaukazo belaisvis“ didysis rusų poetas Aleksandras Puškinas parašė lankydamasis šiame Pietų krašte? Ir kiti jo romantiniai kūriniai – poemos „Bachčisarajaus fontanas“ ir „Čigonai“, eilėraščiai „Kaukazas“, „Griūtis“, „Jau kalvos Gruzijos nugrimzdo į rūkus...“, apybraiža „Kelionė į Arzrumą“ gimė čia, kalnų ir vyno šalyje. Didinga Gruzijos gamta, draugystė su išdidžiais ir nuoširdžiais žmonėmis įkvėpė poetą sukurti posmų, kuriuose pulsuoja kūrybos laisvės šūkliai.

Lemties nežinomi virazai... Raitas jodamas į ką tik rusų kariuomenės užimtą Arzrumą, Puškinas kelyje susidūrė su keturračiu vežimu, vežusiu iš Teherano į Tbilisį Rusijos pasiuntinio Aleksandro Gribojedovo kūną: ministras rezidentas buvo nužudytas per riaušes Teherane.

Paskutinę pagarbą plunksnos broliui Puškinas atidavė grįžęs į Tiflisą. Pasak amžininkų, jis užkopė į Šv. Dovydo kalną, ilgai dūmojo, tylėdamas klūpėjo prie rašytojo kapo.

Su Gruzijos sostine susiję daugelis Aleksandro Gribojedovo gyvenimo tarpsnių. 1826–1828 metais jis dirbo Gruzijos diplomatinės kanceliarijos viršininku. Mieste, kurį nepaprastai mylėjo, rašytojas ir diplomatas kūrė garsiąją komediją „Vargas dėl proto“. Pirmasis pjesės vaidinimas surengtas ne kur kitur, o kaip tik čia, Tbilisyje, jo būsimo uošvio, generolo ir poeto Aleksandro Čavčavadzės rūmuose.

Tbilisyje Gribojedovas parašė ir romantinę tragediją „Gruzijos naktis“, daug prisidėjo kuriant pirmąjį miesto laikraštį „Tifliso žinios“, parengė miesto rekonstrukcijos projektą.

O ir miestas neliko skolingas rašytojui, dovanojo jam daug brangių akimirų. Čia, Aleksandro Čavčavadzės namuose, jis pasiūlė ranką šeimnininko dukrai gražuolei Ninai.

Bet neilgai teko džiaugtis šeimyniniu židiniu. Pareiga šaukė vykti į Teheraną. Tarsi pasitikti mirties...

1829 metų sausio 30 dieną diplomata ir rašytoją Aleksandrą Gribojedovą Teherane užmušė Rusijos misiją nusiaubusi musulmonų fanatikų minia.

Šešiolikmetė našlė Nina įvykdė šventą velionio priesaką ir vyro palaikus palaidojo Mtacmindos kalne, gruzinų tautos garsiausių atstovų panteone. Iki šiol Tbilisyje sklando pasakojimas, kaip nelaiminga našlė kasdien kopdavusi į kalną ir ilgai rymodavusi prie vyro kapo, tyliai žvelgdavusi į miestą, kurį taip mylėjo jos vyras.

Išdidi stovi lyra apvainikuota kolona prie įžymaus lyriko, filosofo, ryškiausio gruzinų romantizmo atstovo Nikolozio Baratašvili kapo. Poetui buvo tik dvidešimt septyneri, kai nustojo plakusi jo širdis. Nors jo kūrybinį palikimą tesudaro nedidelė (tik vienos poemos ir 36 eilėraščių) knyga, bet jo vardas ir šiandien gyvas dėkingų tautiečių širdyse ir atmintyje. Beje, priminsime, kad su nepakartojama poeto kūryba lietuvių skaitytojus yra supažindinusi ir mūsų „Vaga“, 1982 metais išleidusi jo knygą „Lyrika“.

Vietų, susijusių su garbingais vardais, Gruzijoje nepaprastai daug. Ne visiems, pavyzdžiui, šiandien žinoma, kad šiame krašte yra gimęs ir augęs poetas Vladimiras Majakovskis.

Tbilisio laikraštis „Kavkaz“ buvo tas leidinys, kuriame savo pirmąjį apsakymą „Makaras Čiudra“ paskelbė rusų rašytojas Maksimas Gorkis. Jo tbilisiško laikotarpio kūriniai – poema „Mergaitė ir mirtis“, legendos „Danko“ apmatai, keletas apsakymų.

1903–1905 metais Tbilisyje apsistojo jaunas vaistininkas Antanas Žukauskas-Vienuolis. Dirbdamas garsiojoje Ferdinando Oteno vaistinėje, jis visą laisvalaikį skyrė išvykoms po apylinkes ir visam gyvenimui pamilo kalnus, šio krašto dangaus žydrynę, žavėjosi įstabiu jų grožiu, domėjosi gruzinų tradicijomis, jų dainomis, legendomis. Čia, Tbilisyje, būsimasis mūsų literatūros klasikas parašė ir pirmuosius savo kūrinius, „atrado“ savo literatūrinį slapyvardį.

Beje, namas, kuriame buvo Oteno vaistinė, pažymėtas memorialine lenta – joje gruzinų ir lietuvių kalbomis iškalta, kad čia dirbo rašytojas Antanas Vienuolis.

Gyvendamas Tbilisyje, Vienuolis įsitraukė į revoliucinį judėjimą. Už dalyvavimą politinėje demonstracijoje jis buvo suimtas ir 47 paras kalėjo Metechos tvirtovėje. Kalėjime susipažino su jaunais gruzinų, armėnų, rusų revoliucionieriais. Dienas ir naktis, praleistas tvirtovėje, Vienuolis aprašė apybraižoje „Kalėjimo išpūdžiai“.

Išdidžiam ir laisvę mylinčiam kraštui, atskleidusiam jo literatūrinį talentą, Antanas Vienuolis jautėsi dėkingas visą gyvenimą. Praūžus karo audroms, tarsi ieškodamas naujų legendų herojų, rašytojas dar ne kartą lankėsi Gruzijoje, klajojo po kalnus. Viename susitikime su Gruzijos žodžio meistrais Tbilisyje gruzinų rašytojas A. Gomiašvili svečiui iš Lietuvos sakė, kad per jį, rašytoją, gruzinai pamilo ir Lietuvą...

Beje, tą dvasinį dviejų kultūrų tiltą tiesė ir kitų kartų kūrėjai. Antano Vienuolio „Padavimus ir legendas“ iš originalo į gruzinų kalbą išvertusi lietuvių literatūros „atašė“ Gruzijoje Nana Devidze ir šiandien yra lietuviškos knygos Gruzijoje puoselėtoja.

Nana yra baigusi gruzinų kalbą ir literatūrą Tbilisyje ir lituanistiką Vilniaus universitete, išvertusi nemažą pluoštą lietuvių autorių kūrinių. Už lietuvių kultūros garsinimą ir puoselėjimą Gruzijoje ji apdovanota Vytauto Didžiojo ordino medaliu.

Tbilisis – žinomo poeto ir vertėjo Jono Graičiūno gimtasis miestas. Jo tėvas – dragūnų pulko vyresnysis puskarininkis Vytautas Graičiūnas čia atliko karinę tarnybą, sukūrė šeimą. Prisimindamas vaikystės dienas saulėtoje šalyje, kaskart vis joje apsilankydamas, poetas ne viename posme apdainavo Gruziją:

Tokio grožio kalnų

Neregėjau anksčiau, –

Taip nekaito skruostai

Ir nesvaigo galva!..

Aš Kaukazo kalnuos

Dar aiškiau pamačiau,

Kaip man širdžiai brangi

Ir graži Lietuva!

Pakeliauki ir tu –

Prasitrinsi akis

Ir kely prarastų

Negailėsi dienų,

Nes išgirsi tikrai -

Tau širdis pasakys!-

Kaip tėvynė graži,

Nors neturi kalnų...

(Eilėraštis „Nuo Kaukazo kalnų“)

Didžiausia poeto Jono Graičiūno dovana kraštui, kuriame gimė ir augo, yra jo versta nemirtingoji XII–XIII amžių gruzinų poeto Šotos Rustaveli poema „Karžygys tigro kailiu“. Šiame kūrinyje išreiškiamos humanizmo idėjos, aukštinamas drąsus, išmintingas, apsišvietęs žmogus.

Beje, daugiau kaip dešimtmetį Gruzijoje gyveno kelių inžinierius, dramaturgas ir publicistas, spėjamas pirmosios lietuviškos komedijos „Amerika pirtyje“ autorius Antanas Vilkutaitis-Keturakis. 1891 metais, baigęs prestižinį Kelių inžinierių institutą Peterburge, jis buvo paskirtas kelių inžinieriumi į Gruziją ir vadovavo geležinkelio atkarpos į Boržomi tiesimui. Šių metų gegužę Gruzijoje viešėjo ministras pirmininkas Andrius Kubilius. Boržomi mieste, atidengdamas paminklą mūsų žymiajam tautiečiui, premjeras pabrėžė, kad Antano Vilkutaičio-Keturakio asmenybė rodo, jog Lietuvą ir Gruziją sieja tvirti daugiamečiai ryšiai, brangūs abiem šalims.

Apmąstymų kalvoje

Vienoje išpūdingiausių Tbilisio aukštumų - Apmąstymų kalvoje - garsiosios Čiaureli dinastijos rūmai. Jau kelios gražias tradicijas puoselėjančios šios gruzinų šeimos kartos ištikimai tarnauja tėvynei ir tautai.

Prieš daugelį daugelį metų ant šios kalvos jaunas aktorius, skulptorius ir kino režisierius Michailas Čiaureli prisiekė meilę septyniolikmeči Veriko ir pažadėjo jai šioje nepaprastai išpūdingoje vietoje pastatyti namą. Žodį jis ištesėjo, ir Apmąstymų kalvoje iškilo išpūdingas pastatas, kurį šiandien žino visas Tbilisis. Dabar čia įrengtas Čiaureli šeimos memorialinis muziejus.

Neįmanoma išvardyti visų apdovanojimų, kuriuos gimtajai šaliai pelnė ši garbinga šeima. Jos galva Michailas Čiaureli per beveik šešiasdešimt kūrybinio darbo metų sukūrė daug vaidybinių filmų, įeinančių į Gruzijos kino meno aukso fondą. Metro žmona, Gruzijos teatro pažiba Veriko Andžaparidze Didžiosios Britanijos akademijos išrinkta į XX amžiaus geriausių aktorių dešimtuką.

Daugiau kaip šimtą vaidmenų teatre ir kine sukūrė žymiųjų menininkų duktė Sofiko, filmuotis pradėjusi dar studijuodama Valstybiniame kinematografijos institute. Jau pirmasis filmas, kuriame ji vaidino, - „Mūsų kiemas“, - Maskvos tarptautiniame kino festivalyje buvo apdovanotas Aukso medaliu. Po to ji sukūrė daug vaidmenų savo tėvo Michailo Čiaureli, taip pat pirmojo vyro, kino režisieriaus Georgijaus Šengelajos bei pasaulinio garso armėnų režisieriaus Sergejaus Paradžanovo filmuose.

Aktorė įvertinta gausybe premijų, prizų. Tarp jų - ir apdovanojimas už geriausią

moters vaidmenį Lokarno (Šveicarija) tarptautiniame kino festivalyje (režisieriaus M. Maganadzės filmas „Chevsurų baladė“). Kinas išgarsino Sofiko visame pasaulyje, ji dalyvavo kone visuose to meto tarptautiniuose kino festivaliuose ir forumuose.

Su legendinės gruzinų kino šeimos nariais man teko ne sykį susitikti. Dar studijų metais teko lankytis Latvijoje, Rygos kino studijoje. Čia ir susipažinau su gruzinų kino kūrėjais, kurie šios studijos paviljonuose suko vaidybinį filmą „Generolas ir saulutės“. Filmavimui vadovavo režisierius Michailas Čiaureli, kartu su juo į Rygą filmuotis buvo atskridusios žmona Veriko ir dukra Sofiko.

Vakare susitikome viešbučio restorane ir gurkšnodami vyną kalbėjomės apie gruzinų kiną, gyvenimo permainas, režisieriaus planus. Be kita ko, režisierius prisiminė ir tai, kaip kinas buvo kuriamas Stalino laikais.

Visų SSRS sukurtų filmų peržiūros tuomet vykdavusios Kremliuje, garsiojoje Kino salėje. Michailo Čiaureli prisiminimais, žiūrėti kino filmus buvo bene didžiausias Stalino pomėgis. Kartu su Stalinu salėje dažniausiai būdavo tik keletas jam artimesnių asmenų – Vorošilovas, Berija...

Tąkart vyko Michailo Čiaureli filmo „Didžioji pašvaistė“ peržiūra. Režisierius pasakojo sėdėjęs kaip ant adatų. Niekas negalėjo pasakyti, kaip bus įvertintas jo darbas.

Pagaliau – finaliniai kadrai, filmas baigėsi, salėje išsižiebė šviesa. Akimirkai įsivyravo nieko gera nežadanti tylą. Netaręs nė žodžio, Stalinas atsistojo. Jau tarpduryje atsisuko ir tarė: „Geras filmas... Draugas Gelovani įtikinamai suvaidino draugą Staliną“.

Visi atsikvėpė. Čiaureli filmas, kuriame Stalino vaidmenį sukūrė Michailas Gelovani, buvo priimtas...

Nuo ketvirtojo dešimtmečio pradžios iki pat gyvenimo pabaigos Stalinas buvo pats svarbiausias visų sovietinių filmų vertintojas. Tada kasmet buvo išleidžiama tik po dešimt dvylika filmų, taigi „tautų vado“ koregavimo ir kupiūrų neišvengdavo nė vienas jų. Nuo vado tiesiogiai priklausė kiekvieno filmo, kiekvieno menininko likimas. Stalinas tiesiog mėgaudamasis taisydavo visus filmus, nurodydavo režisieriams, ką iškirpti, ką įmontuoti.

Beje, Stalinui reikalaujant, Michailo Čiaureli filme „Berlyno paėmimas“ atsirado epizodas, vaizduojantis tautų vadą su rūkstančia pypke dundant traukinio ratams. Kita paties Stalino surežisuota scena – kaip jis, vadas, audringai sveikinamas tūkstančių sutinkančiųjų, sniego baltumo miline tarsi iš padebesių leidžiasi lėktuvo trapu.

Neįvykdyti Stalino reikalavimų tais laikais buvo tolygu pasirašyti mirties nuosprendį pačiam sau.

